

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

נכרי שעשה מלאכה בשבת אם מותר ליהנות ממנה

(קכ"ב א') **משנה:** נכרי שהדליק את הנר (לעצמו), משתמש לאורו ישראל. ואם בשביל ישראל, אסור (מדרבנן).

(המשך **משנה:**) מילא (הנכרי) מים (והוציאם לרשות הרבים) להשקות בהמתו, משקה אחריו ישראל. ואם בשביל ישראל, אסור.

(המשך **משנה:**) עשה נכרי כבש לירד בו (מן הספינה), יורד אחריו ישראל. ואם בשביל ישראל, אסור.

(המשך **משנה:**) מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באין בספינה, ועשה נכרי כבש לירד בו, וירדו בו רבן גמליאל וזקנים.

תנו רבנן: נכרי שליקט (תלש) עשבים (לצורך בהמתו), מאכיל אחריו ישראל. ואם בשביל ישראל, אסור. מילא מים להשקות בהמתו, משקה אחריו ישראל. ואם בשביל ישראל, אסור. במה דברים אמורים? שאין מכירו (הנכרי). אבל מכירו, אסור.

איני? והאמר רב הונא אמר רבי חנינא: מעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים (מחוברים) בשבת, אבל לא על גבי מוקצה בשבת (שמא יטול בידו ויאכיל). והא נמי מוקצין ניהו לגבי טלטול, דאתמול הוו מחוברין! (ומתרץ) דקאים לה באפה, ואזלא היא ואכלה.¹

אמר מר: במה דברים אמורים? שאין מכירו. אבל מכירו, אסור. הא רבן גמליאל מכירו הוה (שהרי בא איתו בספינה, ואיך ירד בכבש שעשאו הנכרי)?

אמר אביי: שלא בפניו הוה (ולא התכוין הנכרי לרבן גמליאל).

רבא אמר: אפילו תימא בפניו, נר לאחד נר למאה (וכן כבש לאחד כבש למאה. אבל גבי עשבים כשהוא מכירו, מרבה בשבילו).

תא שמע, נר הדלוק במסיבה (בשבת ע"י נכרי), אם רוב נכרים (במסיבה), מותר להשתמש לאורה. אם רוב ישראל, אסור.² מחצה על מחצה - אסור.

(ומתרץ) התם כי מדלקי אדעתא דרובא מדלקי (ועיקר חילול השבת בשבילם).³ אבל נכרי וישראל, והמדליק עצמו משתמש לאורה, ודאי עיקר אדעתא ידיה עביד. וכיון דנר לאחד נר למאה, שרי.⁴

1. אבל הוא אינו עומד על העשבים קרוב להם, דניחוש לשמא יטול ויאכיל. רש"י.
2. והא הכא דהוי דומיא דמכירו, הואיל ורובא ניהו אסיק דעתיה להדליק אף בשבילם, וקתני אסור, ואע"ג דשלא בפניו! וקשיא בין לאביי בין לרבא. רש"י.
3. וגם במחצה על מחצה שאסור, דליכא למיקם עלה דמילתא, דאיכא למימר עיקר דעתיה דמדליק בשביל ישראל, ואיכא למימר עיקר דעתיה דמדליק בשביל נכרי. רש"י.
4. **נמצא לסיכום,** כשעושה הגוי עבור ישראל (או כשעושה בסתם ורוב ישראל, שאנחנו מניחים דודאי אדעתא דישאל עביד) - תמיד אסור. כשעושה עבור עצמו (או בסתם ורוב גויים) - אם דבר שאין לחוש שירבה בשבילו - תמיד מותר. אם דבר שיש לחוש שירבה

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

סיבת האיסור לומר לגוי לעשות עבורו מלאכה בשבת: כתב הרמב"ם (הל' שבת ו,א): "אסור לומר לגוי לעשות לנו מלאכה בשבת, אף על פי שאינו מצוה על השבת, ואף על פי שאמר לו מקדם השבת, ואף על פי שאינו צריך לאותה מלאכה אלא לאחר השבת. ודבר זה - אסורו מדברי סופרים, כדי שלא תהיה שבת קלה בעיניהם ויבואו לעשות בעצמן."

נכרי שהדליק את הנר בשביל ישראל, אסור: כתוב בסמ"ג (ל"ת סה) והתרומה (סי' רנב) דאפילו אם קצץ לו שכר על זה אסור. ולא דמי לשילוח אגרות דשרי בקצץ, דהתם אין גוף ישראל נהנה מגוף השליחות אבל הכא גוף הישראל נהנה ממלאכת שבת הנעשית בשבילו וכן כתוב בהגהות אשרי (פ"ק, סי' לז). וכן פסק הרמ"א⁵.

מילא מים להשקות בהמתו: דעת רבינו תם מדנקט 'בהמתו', דוקא בהמה הוא דאם מילא בשביל בהמת ישראל הוא דאסור להשקותה, משום דלא היה יכול להשקותה בבור. אבל מילא בשביל שישתה ישראל, שרי אפילו לאותו ישראל שמילא בשבילו, משום שיכול לירד לבור ולשתות. ודעת ר"י ורא"ש, דהוא הדין לישראל עצמו אסור⁷. וכן פסק השו"ע⁸. והרמ"א בשם ויש מקילין כתב כרבינו תם. וכתב שיש מתירין אף לכתחילה⁹.

הנאה ממלאכת נכרי שעשה שלא בפני הישראל: אב"י סובר שמותר ליהנות אם היה שלא בפניו. דעת ראב"ן, רשב"א ור"ן, שרבה אינו חולק על אב"י, אלא מוסיף עליו. ור"ף, רמב"ם ורא"ש כתבו דברי רבא לבד¹⁰. ומסתמת השו"ע¹¹ משמע שאף אם עשאו הגוי שלא בפני ישראל - אסור (והבין שרבה חולק על אב"י¹²).

בשביל הישראל - אם אינו מכירו, מותר. כשמכירו אסור (ודוקא כשיודע הגוי שהישראל צריך לאותה מלאכה, דאז נוכל לומר שיכוין להרבות בשבילו. משנ"ב, ס"ק נא).

5. או"ח רעו,א.

6. והא דאסרינן בגמרא נכרי שליטת עשבים לצורך ישראל, אע"ג דישראל יכול להעמיד בהמתו על גבי העשבים במחובר, אומר ר"ת דהתם נמי איירי בתרי עברי דנהרא, שלא היה יכול להביא הבהמה לשם.

7. ולפי זה, אם נמשכו המים לצורך ישראל זה, אסור לכל ישראל, אי איכא איסורא דאורייתא, כגון שמביאם דרך רה"ר או מרה"ר לרה"ר; אבל בכרמלית שרי לישראל אחר. ויש שרצו לומר דדוקא שתיה אסורה. אבל לרחוץ ידיו ורגליו ושאר תשמישין, שרי. ואין נראה לר"י כלל, עיי"ש בתוספות.

8. או"ח שכה"י. מקורות - תוספות (ד"ה משקה). רא"ש (סי' יב).

9. ודעת היש מתירין, כתב הגר"א שהיא דעת הראב"ה (שהביא הב"י בס' שז). ועיי"ש שדן בדבריו. אמנם ראה בהוצ' ר"ד דבליצקי (ראב"ה עירובין, סי' שצא, עמ' שלד, הערה לד) מה שכתב בזה באריכות ע"פ כת"י. וכתב המשנ"ב (ס"ק נו) ולענין דינא, העיקר כדעה ראשונה, דהוא דעת כל הראשונים (עיי"ש שעה"צ ס"ק נג). וכן משמע מהגר"א ותו"ש. ורק לצורך גדול או לצורך שבת יש לסמוך על זה להקל. ובמוצ"ש יש להתיר מיד בכל גווני.

10. ובביאור דעתם נחלקו הפרשנים: המגיד משנה ביאר שסובר הרמב"ם שרבה מודה לאב"י דשלא בפניו ודאי שרי אם הוא מידי דליכא לאפוש ביה בשביל ישראל. וכ"כ הר"ן בביאור דברי הר"ף. אבל בב"י (או"ח שכה"י) כתב בביאור דעתם דס"ל דרבה פליג על אב"י ואסר אפילו שלא בפניו. שמאחר שמכירו, אפילו שלא בפניו איכא למיחש שמא ירבה בשבילו. וכתב הב"י שכן נראה שהוא דעת התוספות, עיי"ש. וכן דעת הגר"א (או"ח שכה"י), שהר"ף והרמב"ם שהשמיטו תירוץ אב"י, סוברים דלית הלכתא כוותיה.

11. או"ח שכה"י (כן דייק הגר"א, ס"ק לט). וכתב המשנ"ב (ס"ק סו) וכן פסקו כמה אחרונים (וכן משמע מהגר"א. שעה"צ ס"ק סז). ועכ"פ בעינן שידע הגוי בשעת מלאכתו שצריך לזה הישראל המכירו, דאז שייך למגזר שיכוין להרבות בשבילו. ויש פוסקין (ב"י) המחמירין שסוברין דאפילו אם כבר עשה הגוי ולא ידע אז שהישראל צריך, אסור אם מכירו; דאף דאין בזה חשש שירבה בשבילו בשבת זו, גזרינן דבמה שיהנה ממלאכתו ירגילו להרבות בשבילו לשבת אחרת. ולעת הצורך יש להקל בזה (וראה שעה"צ ס"ק ט).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הנאה ממלאכה שעשה נכרי עבור עצמו כשיש רוב ישראל: משמע מסוגית הגמרא דכל היכא דמדליק ליה גוי לצרכו, כגון שאנו רואין שהוא משתמש בו, אע"פ שרוב ישראל - שרי. וכן כתבו **הרא"ש והרשב"א**. וכן פסק השו"ע¹³.

מלאכת גוי כשיכול הישראל לעשותה בהיתר: **רבינו תם** התיר בשבת שילך נכרי עם ישראל בנר הדלוק בידו למשוך יין ולהביא לחם¹⁴. וכתב **הגהות מיימוניות**, אבל ודאי אסור שידליקנה נכרי לצורך ישראל¹⁵, שהרי דבר זה אין ישראל יכול לעשות בשום עניין¹⁶. וכן פסקו **שו"ע ורמ"א**¹⁷.

נכרי שמאכיל בהמת ישראל אם צריך למחות בידו: כתבו **רא"ש ומרדכי**, אם הנכרי מלקט ומאכיל בהמת ישראל, אין ישראל זקוק לומר אל תלקט, דנכרי אדעתא דנפשיה קעביד (כדאמרין גבי נכרי שבא לכבות). ולפי שעה הוא דשרי, אבל אם מערים ישראל בכך, ורגיל לעשות דבריו בהערמה ע"י נכרי, אסור¹⁸. וכן פסק **השו"ע**¹⁹.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן רעו)

א. גוי שֶהִדְלִיק אֶת הַנֵּר בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל, אֲסוּר לְכָל, אֲפִלּוּ לְמִי שֶׁלֹּא הִדְלִק בְּשִׁבְלוֹ.

ובביה"ל (ד"ה אם מכירו) כתב שהיה מקום לפסוק כמקילין, אלא שמכל מקום אין להקל בזה (עיי"ש). מקורות - רמב"ם (הל' שבת ו,ג). ראב"ן (שבת ס' שסד).

12. ופסק כן משום שכן הבין הב"י בדעת הרי"ף והרמב"ם, כמבואר בהערה לעיל.

13. או"ח רע"ב, אלא שרש"י כתב אבל גוי וישראל והמדליק עצמו משתמש לאורה, ודאי עיקר אדעתא דידה עבד, וכיון דנר לאחד נר למאה שרי. עכ"ל ונראה מדבריו דעד כאן לא שרינן אלא במחצה על מחצה, דומיא דישראל וגוי דנקט; אבל ברוב ישראל, לעולם אסור. והרב המגיד נסתפק בזה (הל' שבת ו,ד), והניח הדבר בצ"ע. ודברי הטור נוטים לדעת הרא"ש, דארוב ישראל נמי קאמר, אלא אם כן יש הוכחה שלצורך גוים מדליקה. ב"י. מקורות - רא"ש (סי' יד).

14. דהא טלטול נר אינו אסור אלא משום מוקצה, ואפילו רבי שמעון בההוא מוקצה מודה (כדאמרין סוף פרק כירה הנח לנו ושמון ופתילה הואיל ונעשו בסיס לדבר האסור, פי' שהכלי והשמון טפל לפתילה לשלהבת בעודה בו). וכיון דליכא איסור אלא משום מוקצה, שרי מן הצד, דכולהו מוקצה בעלמא הכי שריין. וכיון דמן הצד שרי, אי שקיל לנכרי לנר באיסורא דלא מן הצד לית לן בה, כיון דאי בעי ישראל מטלטל בהיתר, אי מטלטל לה נכרי באיסורא אין לחוש לכך.

15. והוסיף בשו"ע: אע"פ שגם הם צריכים לו, אין זה לצורך הגוי, כיון שעיקר ההליכה בשביל ישראל.

16. וגם בדבר זה יש צד להיתר, דהא אי בעי ישראל לאיתויי בלא נר, ומכל מקום אין להקל כל כך בעניין, והמחמיר תבוא עליו ברכה. הגהות מיימוניות.

17. או"ח רע"ג, וכתב המשנ"ב (ס"ק כז), (מה שנקט השו"ע אם אומר אדם לעבדו או שפחתו לילך עמו) דנקא נקט; אבל אם משלחם בשליחותו **שילכו בעצמם**, והדליקו את הנר להאיר להם, אין זה מקרי לצרכו **אף שעיקר הליכתם הוא בשבילו**, כיון שאין גופו נהנה **מהנר בעת ההדלקה**, ומותר אח"כ לישראל להשתמש אצל הנר. וכעין זה כתב הט"ז לגבי נר שמדלקת השפחה כדי להדיח כלי אכילה שאכלו, דלא מיקרי לצורך ישראל, כיון שאין גוף הישראל נהנה ממנו, אלא כלים שלו מודחים והיא חייבת להדיחם לצרכה היא מדלקת ומותר אח"כ לישראל להשתמש לנר זה אף צרכי גופו כיון דבעת הדלקת הנר הדליקה לצרכה. ומותר לסייע להשפחה גם בהדחת הכלים לפני נר זה דאף שמצדד הפמ"ג להחמיר בזה היינו כשהישראל ידיח לבדו את הכלים אחר שהדליקה השפחה הנר ומשום דמחזי שהדליקה לצרכו משא"כ בזה אמרינן דהעיקר אדעתא דנפשה קעבדה. מקורות - רבינו תם (הו"ד בהגמ"י). הגהות מיימוניות (הל' שבת, יב, ס"ק ה).

18. כדאמרין פרק השוכר את הפועלים (צ' ב') בהנהו תורי דגבנין ארמאי ומגנחין יתהון, הערמה איתעביד בהון, ליזדבנו לנכרים.

19. או"ח שכה"ג, מקורות - רא"ש (סי' י"ב) והמרדכי (סי' תו). וכתב המגיד משנה (הל' שבת ו,ד) שכן נראה מדברי הרמב"ם.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הגה: ואין חלוק בזה בין קצב לו שכר או לא קצב, או שעשאו בקבלנות או בשכירות, דהואיל והישראל נהנה ממלאכה עצמה בשבת, אסור בכל ענין (הג"א פ"ק דשבת ובית יוסף בשם סמ"ג וספר התרומה)

אבל אם הדליקו לצרכו או לצורך חולה ישראל, אפלו אין בו סכנה **הגה:** או לצורך קטנים שהוא כחולה שאין בו סכנה (מרדכי פ"ק דשבת), מתיר לכל ישראל להשתמש לאורו. והוא הדין לעושה מדורה לצרכו או לצורך חולה. ויש אוסרים במדורה, משום דגזרינן שמא ירבה בשבילו.

הגה: מיהו אם עשה גוי בבית ישראל מדעתו, אין הישראל צריך לצאת אף על פי שנהנה מן הנר או מן המדורה (טור).

ב. ישראל וגוי שהסבו יחד והדליק גוי נר, אם רב גויים, מתיר להשתמש לאורו. ואם רב ישראל, או אפלו מחצה על מחצה, אסור. ואם יש הוכחה שלצורך גוי מדליקה, כגון שאנו רואים שהוא משתמש לאורה, אף על פי שרב ישראל, מתיר. **הגה:** יש אומרים דמתיר לומר לגוי להדליק לו נר לסעדת שבת, משום דסבירא ליה דמתיר אמירה לגוי אפלו במלאכה גמורה במקום מצוה (ר"ן סוף פרק ר"א דמילה בשם העטור), שעל פי זה נהגו רבים להקל בדבר לצוות לגוי להדליק נרות לצורך סעדה, בפרט בסעדת חתונה או מלה, ואין מוחה בידם. ויש להחמיר במקום שאין צורך גדול, דהא רב הפוסקים חולקים על סברא זו. וע"ל סי' ש"ז (ספר התרומה).

ג. אם אומר אדם לעבדו או לשפחתו לילך עמו והדליקו הנר, אף על פי שגם הם צריכים לו אין זה לצורך הגוי, כיון שעקר ההליכה בשביל ישראל. **הגה:** ומתיר לומר לגוי לילך עמו לטל נר דלוק כבר, הואיל ואינו עושה רק טלטול הנר בעלמא (רמב"ם ירוחם נ"ב ח"ב ומהגהות מרדכי פ"ק דשבת ומהגהות מ"מ פ"ו).

ד. אם יש נר בבית ישראל ובא גוי והדליק נר אחר, מתיר להשתמש לאורו בעוד נר ראשון דולק, אבל לאחר שיכבה הראשון אסור להשתמש לאור השני. וכן אם נתן שמן בנר הדולק, מתיר להשתמש עד כדי שיכלה השמן שהיה בו כבר, ואחר כך אסור. **הגה:** ומתיר למחות בגוי שבא להדליק נר או להוסיף שמן (טור).

ה. בארצות קרות, מתיר לגוי לעשות מדורה בשביל הקטנים ומתירין הגדולים להתחמם בו, ואפלו בשביל הגדולים מתיר אם הקר גדול, שהכל חולים אצל הקר; ולא כאותם שנוהגים התיר אף על פי שאין הקר גדול ביום ההוא.

(או"ח, הלכות שבת, סימן רנג)

ה. ... וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו, אסור לומר לגוי לעשות. לכן אסור לומר לגוי להחם הקדירה אם נצטנן; ואם עשה כן, אסור לאכלו אפלו צונן (בית יוסף והרשב"א בתשובה). אמנם אם לא נצטנן כל כך, שעדין ראויים לאכל, אם חקמו אותו הגוי, מתירין לאכל. לכן נוהגין שהגוי מוציאין הקדרות מן התנורים שמטמינים בהן ומושיבין אותן אצל תנור בית החרף או עליו ומבערת אחר כך התנור ההוא ועל ידי זה הקדרות חוזרים ונרתחים. אבל על ידי ישראל, אסור בכהאי גוונא (תרומת הדשן)...

(או"ח, הלכות שבת, סימן שכה)

י. גוי שמלא מים לבהמתו מבור שהוא רשות היחיד לרשות הרבים, מתיר לישראל להשקות מהם בהמתו; והוא שאין הגוי מכירו, דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו; ואם מלא לצורך בהמת ישראל, אסור בכל מיני תשמיש אפלו ישראל אחר; ואם מלא מבור רשות היחיד לכרמלית, מתיר לאחר שלא מלא בשבילו.

הגה: ויש מקלין ואומרים דאף אם הובא דרך רשות הרבים לצורך ישראל, מתיר לאדם לשקות מהם הואיל ואפשר לילך שם ולשתות (טור בשם רמב"ם); ויש מתירין אף לכתחלה (כל בו); וכן נהגו התיר לומר אף לכתחלה לגוי להביא שכר, או שאר דברים, דרך פרמלית או בלא ערוב, ואף על פי שיש להחמיר בדבר מכל מקום אין למחות ביד המקלין לצורך שבת ובשעת הדחק, דהא יש להקל באמירה לגוי לצורך, כמו שנתבאר סי' ש"ז וכל שכן בכהאי גוונא.

יא. לקט גוי עשבים לצורך בהמתו, אם אינו מכירו, מאכיל אחריו ישראל, שעומד בפניה בענין שלא תוכל לנטות אלא דרך שם; דאלו להעמידם עליהן, אסור דחיישינן שמא יטל בידו ויאכילנה, והם מקצים. אבל אם מכירו, אסור. וכן בכל דבר דאכא למיחש שמא ירבה בשבילו; אבל בדבר דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו, כגון שהדליק נר לעצמו או עשה כבש לירד בו, שבנר אחד ובכבש אחד יספיק לכל, אפלו מכירו, מתיר.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

יב. אף על פי שאינו מכירו, אם אומר בפרוש שלצורך ישראל הוא עושה, או אפלו אם אינו אומר כן, ומעשיו מוכיחים שלצורך ישראל עושה, כגון שהדליק נר בבית שישראל בו והלך לו הגוי, אסור.
יג. אם לקט גוי והאכיל לבהמת ישראל, אין צריך למחות בידו, לפי שעה; אבל אם רגיל בכך, צריך למחות.

הדרן עלך כל כתבי

פרק שבעה עשר - כל הכלים

חלקי ושברי כלים

(קכ"ב ב') **משנה:** כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיהן עימהן, אע"פ שנתפרקו. שאינן דומין (דלתות כלים) לדלתות הבית (שאסור לטלטלן אם נתפרקו), לפי שאינן מן המוכן (לטלטול, שדלתות הבית אינן כלי. אבל דלתות כלים הן כלי אגב אביהן).

(ומקשה) כל הכלים ניטלין ואע"פ שנתפרקו בשבת, ולא מיבעיא בחול?! אדרבה (כשהתפרקו) בשבת מוכנין (בכניסת השבת) על גבי אביהן, בחול אין מוכנין על גבי אביהן²⁰!

אמר אביי: הכי קאמר, כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיהן עימהן, אע"פ שנתפרקו בחול ניטלין בשבת.

תנו רבנן: דלת של שידה, ושל תיבה, ושל מגדל (ארוך), נוטלין, אבל לא מחזירין. ושל לול של תרנגולים, לא נוטלין ולא מחזירין (דמחברי בארעא, ויש בניין וסתירה בקרקע).

בשלמא של לול של תרנגולים, קסבר כיון דמחברי בארעא, יש בנין בקרקע, יש סתירה בקרקע. אלא של שידה ושל תיבה ושל מגדל, מאי קסבר? אי קסבר יש בנין בכלים, יש סתירה בכלים! ואי אין סתירה בכלים, אין בנין בכלים!

אמר אביי: לעולם קסבר יש בנין בכלים ויש סתירה בכלים, ושניטלו קאמר.

אמר לו רבא: שתי תשובות בדבר, חדא, דניטלין קתני! ועוד, מאי אבל לא מחזירין? אלא אמר רבא: קסבר אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים, וגזירה שמא יתקע.

20. כתבו תוספות (ד"ה אדרבה): אע"ג דלקמן בפירקין (קכ"ד ב') אמר איפכא גבי שברי כלי חרס, דשרי לטלטל יותר כשנשברו בערב שבת משנשברו בשבת, לא דמיא, דהכא אכתי כלי הוא שעדיין עומד למלאכה ראשונה וראוי להתחבר הכיסוי עם הכלי, אבל לקמן לא חשיב כלי אלא מחמת שעומד למלאכה אחרת, הלכך כשנשבר בשבת אסור טפי דהוי נולד. וכ"כ הר"ן (מ"ז א' בדפי הרי"ף, ד"ה ומקשו). ומדבריהם למדו אחרונים שאפילו כשאין ראויים למלאכה אחרת כלל, אכתי שם כלי עליהם, היות שראוי להתחבר עם הכלי (ראה משנ"ב שחח, ועוד).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

דלתות כלים שהתפרקו: למסקנה, כל כלים הניטלים בשבת, שנתפרקו דלתותיהם, בין נתפרקו בחול בין בשבת, מותרים בטלטול. וכן פסק השו"ע²¹.

גזירה שמא יתקע: רש"י פירש, שמא יתקע בחזקה בסכין ויתדות, והוא ליה גמר מלאכה, וחייב משום מכה בפטיש. והר"ן כתב, אי נמי משום בונה²². וכן דעת הרמב"ם²³. והלכה כרבא, וכן פסק השו"ע²⁴.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שח)

- ח. כל הכלים הנטלים בשבת, דלתותיהן שנתפרקו מהם נטלים בין נתפרקו בחל בין נתפרקו בשבת.
ט. דלת של שדה תבה ומגדל יכולים לטלה מהם, ואסור להחזירה גזרה שמא יתקע; ושל לול של תרנגולים אסור בין לטל בין להחזיר דכיון דמחבר לקרקע אית ביה בנן וסתירה.

21. או"ח שח.ח. וביאר המשנ"ב (ס"ק לה) דאכתי כלי הוא, שראוי להתחבר עם הכלי, ועל כן מותר לטלטלן אפילו מחמה לצל, אפילו כשאין ראיון למלאכה אחרת כלל. וכל זה בדלתות הכלי דכסיו כלי חשובין; אבל בדלתות הבית או החלונות, אע"פ שראוין לאיזה תשמיש וככלי חשובין, מכל מקום כיון שלא הוכנו לכך אסורים בטלטול, דסתמן עומדין להתחבר עם הבית.
22. דכי אמרינן (ביצה כ"ב א') אין בנין בכלים, הני מילי בכלי שנתפרק ואין צריך אומן בחזרתו. אבל עושה כלי מתחלתו, אי נמי כלי שנתפרק וצריך אומן בחזרתו, כל שהחזירו לא מיקרי 'בנין בכלים' אלא 'עושה כלי' מיקרי, ומחייב משום בונה. ומשום הכי חיישינן לשמא יתקע, דכל כי האי גוונא מלאכת אומן הוא. ר"ן.
23. ועיי"ש שכתב הרמב"ם "התוקע - חייב משום בונה. לפיכך, כל הדלתות המחוברות לקרקע - לא נוטלין אותן ולא מחזירין, גזרה שמא יתקע." וצ"ב למה הוצרך לגזירה, הרי גם בלא תקיעה חייב משום שמחובר לקרקע. מגיד משנה.
24. או"ח שח.ט. וכתב המשנ"ב (ס"ק מ) צריך לומר דלול דהכא מיירי כגון שבנאה מתחלה במחובר לקרקע. דאם היתה מתחלה כלי בפני עצמו, אלא שחיברה אח"כ לקרקע, דינו כמש"כ (או"ח שח.י) בכלי המחובר לקרקע בטיט, עיי"ש. כ"כ בספר תו"ש. אבל בפמ"ג כתב דשאני התם דהוא כסיו בעלמא; אבל הכא דיש ציר לדלת, חמיר טפי, ואפילו כשיש בית אחיזה לדלת אסור. עיי"ש. מקורות - ר"ן (מז א ברי"ף, ד"ה ת"ר). רמב"ם (הל' שבת כב,ה).